

HÄR FÅR INTE VAD SOM HELST KALLAS FRITIDSGÅRD

DANMARK HAR EN OMFATTANDE FRITIDSLEDARUTBILDNING OCH UNGDOMSGÅRDSVERKSAMHET. DET BEROR FRAMFÖRALLT PÅ ATT VERKSAMHETEN DELVIS ÄR LAGREGLERAD. GENOM FYRA OLIKA LAGAR HAR STATEN UPPDRAGIT ÅT KOMMUNERNA ATT DRIVA FRITIDS- OCH UNGDOMSKLUBBAR. TEXT OCH FOTO HANS-ERIK OLSON

Däremot får kommunerna själva bestämma hur många klubbar man skall ha och på vilket sätt de skall drivas. Klubbverksamheten hänger delvis samman med skolgången. Folkskolagen reglerar skolgången upp till nionde klass (14 år). Därefter tar ungdomsskolan (gymnasiet) vid. Den sträcker sig till 18 år.

Vid sidan av skolan kan de kommunala skolstyrelserna besluta om särskilda »skolefritidsordningar« eller »SFO-ordningar«. Dessa är gruppindelade efter ålder och motsvarar ungefär svenska låg-, mellan- och högstadiet. Lagen om ungdomsskolan ger också kommunerna rätt att ordna »fritidsklubbar«. Dessa kan också vara öppna för barn från mellan- och högstadiet. Kommunerna kan även ordna annan fritidsverksamhet utanför själva klubbformen. »Folkeoplysningsloven« reglerar det fria bildningsarbetet och har två huvudmottagare: bildningsförbunden och föreningslivet. Till det senare räknas idrotten. Lagen stadgar att det i varje kommun skall finnas ett »folkeoplysningsudvalg« vald av kommunstyrelsen. Udvalget kan närmast jämföras med svenska kultur- och fritidsnämnder, även om det i folkeoplysningsudvalgen också kan sitta representanter för brukarna. Även denna lag ger kommunerna

rätt att öppna fritids- och ungdomsklubbar. Den fjärde lagen är »Lov om Social Service«. De klubbar som bygger på denna skall ingå i kommunens »förebyggande arbete«. Klubbarna skall arbeta socialpreventivt och koncentrera sig på de svagaste, mest utsatta och belastade ungdomarna. Det är inte alltid dessa självmant kommer till klubben, utan ledarna förväntas utföra ett uppsökande arbete (jfr. svenska fältassistenter). Folkeoplysningslagen är formulerad utifrån ett fritidspolitiskt perspektiv och understryker behovet av bildning och växande på människors egna villkor. Till sådana klubbar söker sig ungdomarna själva, därför att de upplever klubben som en positiv miljö där de trivs och kan utvecklas.

Det är således inte oväsentligt vilken lag som styr arbetet i klubbarna. Sedan är det mer osäkert vilka genomslag de skilda målsättningarna får i den praktiska verksamheten. De socialpreventiva klubbarna dominerar i städerna, medan de bildningsstimulerande klubbarna dominerar på landsbygden. Ungefär hälften av alla klubbungdomar går i de förstnämnda klubbarna.

Oavsett lag måste en klubb först bli godkänd av kommunen för att få bidrag. Detta innebär en kvalitetsbedömning

av klubben. Många klubbar drivs av en förening, till exempel en föräldragrupp. Andra kan vara en så kallade »selvejende institution«, där brukarna sitter i styrelsen och leder verksamheten, men där kommunen både äger lokalerna och står för huvuddelen av kostnaderna. Denna organisationstyp är mycket vanlig i Danmark. En tredje klubbtyp kan drivas direkt av kommunen.

I Danmark finns ett stort antal kulturhus, medborgarhus, allaktivitetshus (se Fria Tider 1/2004). Många av dessa driver också ungdomsklubbar som en naturlig del av verksamheten. Den är ju till för alla.

Överallt detta vakar flera organisationer. En är Landsforeningen Ungdomsringen, en frivillig organisation. Föreningen kan sägas vara Danmarks riksförbund för ungdomsgårdar. Landsforeningen har 1 200 gårdar som medlemmar. I Sverige räknar vi med att det finns ungefär lika många fritidsgårdar. Detta innebär att Danmark – med tanke på folkmängden – har ungefär dubbelt så många fritidsgårdar som Sverige.

Huvudinkomsterna kommer från statliga tips- och lotterier. Landsforeningen arbetar ihärdigt med att höja kvaliteten på ungdomsgårdarnas verksamhet. Det gör man genom kurser och publiceringen av tidningen Ungdom & Fritid.

Förbundet för pedagoger och klubfolk (BUPL) är en slagkraftig facklig organisation för alla som arbetar med pedagogik utanför skolan. Och till denna grupp räknas i Danmark även fritidshemspedagoger. BUPL arbetar inte enbart med avtalsfrågor utan även med utbildnings-, kvalifikations- och framtidsfrågor. Något liknande finns inte i Sverige.

Dansk Ungdoms Faellesråd är en paraplyorganisation för danska ungdomsförbund. Där är också Landsforeningen medlem. Faellesrådet kan liknas vid Landsrådet Sveriges Ungdomsorganisationer. Någon statlig ungdomsstyrelse finns inte i Danmark.

FÖR DEN PEDAGOGISKT intresserade studenten finns flera möjligheter. Vid sidan av lärarutbildningar finns sedan 1992 en 3,5 årig generalistutbildning kallad Paedagoguddannelsen. Den skapades genom en sammanslagning av en mängd olika specialutbildningar – socialpedagoger, förskollärare, fritidspedagoger m.fl. Från 2001 har kvaliteten höjts betydligt och utbildningen har också forskningsanknutits. Den ger behörighet till högre pedagogisk utbildning vid universiteten.

Studenterna kan efter utbildningen söka arbeten vid barnstugor, fritidshem, ungdomsklubbar, äldreinstitutioner, behandlingshem och fängelser. I rask takt ökar nu också antalet arbeten som kräver utbildning i idrotts- kultur- och naturpedagogik. En ettårig diplompedagogisk utbildning finns som påbyggnad.

Vid sidan av dessa utbildningar har Landsforeningen i många år bedrivit en särskild Klubbpedagoguddannelse. En enklare utbildning på cirka två år på deltid och har inte haft någon koppling till vare sig pedagogiska seminarier eller universitet. Den kan således jämföras med våra fritidsledarutbildningar. Hösten 2003 lades denna utbildning ner och ersattes av en ny seminarieutbildning – Akademiuddannelse i ungdomspedagogik – på tre ställen i Danmark, bl.a. på Bal-

Landsforeningens Puk Kejser och Kåre Therkeldsen är glada över den nya »fritidsledarutbildningen« i Danmark. En speciell utbildning som vänder sig till redan yrkesverksamma.

lerup-seminariet i Köpenhamn. Utbildningen är treårig, men ordnas på deltid för att eleverna skall kunna arbeta jämsides. För att komma in på utbildningen måste man ha minst två års erfarenheter från arbete med ungdomar i åldrarna 10–18 år.

NÄR FRIA TIDER TRÄFFAR Landsforeningens Puk Kejser och Ballerup-seminariets Kåre Therkeldsen har utbildningen precis fått godkänt av regeringen. Tillfredsställelsen lyser ur Puks ögon:

När vi för några år sedan startade arbetet på denna utbildning så trodde vi aldrig att vi skulle få igenom den så fort. Vi var trots allt flera organisationer och myndigheter som skulle komma överens. Men det gick, berättar Puk förnöjt.

Men varför behövs denna utbildning. Räcker det inte med den pedagogiska generalistutbildningen?

Nej, säger Puk. De som har gått på vår gamla klubbledarutbildning har alla varit äldre. De flesta har varit över 30 år. De har svårt att tänka sig en högskoleutbildning. De har rotat sig och skaffat familj, då är det inte lätt att ta ledigt för att gå en heltidsutbildning. Med den här utbildningen når vi också en grupp, som redan arbetar i klubbarna. Genom utbildningen får de chansen att förkovra sig och bli bättre ledare och pedagoger.

Fördelen med att utbildningen nu flyttar från Landsforeningens institut till högskolan är att de studenter som vill gå vidare och få en akademisk diplomutbildning nu får chansen. De skall få tillgodoräkna sig högskolepoäng, vilket de inte fick tidigare genom institutet, säger Kåre.

Den nya ungdomspedagogutbildningen innehåller bland annat: ungdomspedagogik, sociologi, antropologi, psykologi och en personlig profilering.